

Spijkers met koppen.

Voorwoord bestuur

Regelmatig is de afgelopen jaren gesproken over de toekomst van de volkstuinparken. Over de noodzaak een groter en breder publiek aan te spreken, meer te doen aan natuureducatie, om voorzieningen in te richten voor specifieke doelgroepen, te experimenteren met nieuwe vormen van tuinieren, kortom om de parken steviger te verankeren in de stad. Dat is ook hoog nodig. In een zich snel verdichtende stad is de positie van de volkstuinparken kwetsbaar. In de zoektocht naar geschikte bouwlocaties richten de schijnwerpers zich nadrukkelijk op de volkstuinparken, zoals eerder onder meer bleek uit het ternauwernood afgewende plan voor de bouw van een woonwijk op Amstelglorie en uit de ver gevorderde bouwplannen in de Nieuwe Kern.

Uit het feit alleen al dat het voortbestaan van enkele parken ter discussie staat, blijkt dat we er kennelijk onvoldoende in slagen het Amsterdamse gemeentebestuur te overtuigen van onze onmisbare bijdrage aan de stad op zowel ecologisch als op sociaal en cultureel gebied.

Dat mogen we ook onszelf aanrekenen. Weliswaar zijn op verschillende tuinparken nieuwe initiatieven ontwikkeld, zoals het vergroten van de toegankelijkheid en het versterken van het sociaal-recreatief medegebruik, maar het is onvoldoende om de groeiende kritiek op het functioneren van de volkstuinparken te pareren.

Met dit beleidsplan schetsen we de contouren voor volkstuinparken nieuwe stijl ook wel, volkstuinparken 3.0 genoemd. Parken van en voor Amsterdammers, Landsmeeders en Almeeders met een groen en duurzaam

hart. De volkstuinparken 3.0 spelen in op de groeiende behoefte aan rust, ruimte, tuinieren en ontspanning en leveren een substantiële bijdrage aan stedelijke opgaven op het gebied van natuur, ecologie, biodiversiteit en klimaat. Om deze doelen te realiseren doen we een dringend beroep op de afzonderlijke volkstuinparken, inclusief die in Almere en Landsmeer, ondanks dat voor deze tuinparken de noodzaak tot modernisering vooralsnog minder urgent lijkt.

Even dringend en onmisbaar is de steun van de eerder genoemde gemeenten - en die van Ouder-Amstel- bij het realiseren van de volkstuinparken 3.0, niet alleen in financieel opzicht, maar ook voor wat betreft ambtelijke ondersteuning. We zullen het met elkaar moeten doen, volkstuinparken en gemeenten, ieder met een eigen inbreng. En we moeten het nu doen. De tijd van inventariseren en eindeloos overleg is voorbij. Na het eind vorig jaar door de bondsvergadering unaniem aangenomen visie-document, zetten we met dit beleidsplan een volgende stap. Vervolgens is het nu aan de volkstuinparken zelf om middels een plan van aanpak nadere invulling te geven aan de in dit plan geformuleerde ambities.

Op relatief korte termijn willen we concrete plannen presenteren aan de gemeente. Omdat het moet, maar ook omdat we zelf daarvan de noodzaak inzien. De kracht van de volkstuinparken is altijd geweest dat zij zich wisten aan te passen aan maatschappelijke ontwikkelingen. Dat is nu niet anders, Amsterdam verandert en wij veranderen mee. Als bondsbestuur hebben we er alle vertrouwen in dat het ons lukt gezamenlijk de tuinparken zodanig te moderniseren dat het voortbestaan boven elke twijfel is verheven, sterker nog, dat het vanzelfsprekend wordt om in nieuwe stadsuitbreidingen volkstuinparken op te nemen in het stedelijk plan.

Terugblik:

Het vorige beleidsplan, Doel Bewust, besloeg de periode 2012-2017.

In dit plan lag de nadruk op het versterken van de interne organisatie, het voorkomen van het opheffen van volkstuinparken, op het ook voor lagere inkomensgroepen betaalbaar houden van de parken en op imagoverbetering. Stuk voor stuk punten die voor de Bond nog steeds van groot belang zijn en waarvoor wij ons de komende jaren onverminderd hard voor zullen maken.

Ook werd met Doel Bewust een aanzet gegeven voor de modernisering van de parken, waarop de gemeente Amsterdam al in de in 2005 verschenen Nota Volkstuinen had aangedrongen. De volkstuinparken, benadrukte de gemeente Amsterdam, moeten 'in het licht van de toenemende vraag om ruimte een (nog) grotere betekenis krijgen voor de stad.'

Om de twee hoofddoelen uit de nota, te weten modernisering van de volkstuinparken en het waarborgen van een voldoende aanbod van volkstuinen, te realiseren stelde de gemeente Amsterdam een zestal prestatievelden vast, te weten:

- Het vergroten van de toegankelijkheid
- Het versterken van het sociaal-recreatieve medegebruik van de volkstuinparken en de daar aanwezige voorzieningen.
- Her verbreden van het aanbod van functies, voorzieningen en activiteiten voor specifieke doelgroepen
- Het bieden van andere mogelijkheden tot tuinieren voor nieuwe groepen tuinders.
- Het vervullen van een voorbeeldfunctie op het gebied natuur- en milieuvriendelijke inrichting en beheer;
- Samenwerking en netwerkvorming op het gebied van recreatie, welzijn/zorg, cultuur/hobby, onderwijs/educatie, sport/spel.

In het beleidsplan Doel Bewust werden deze gemeentelijke thema's globaal nader uitgewerkt. Veel aandacht was er voor milieu- en natuurvriendelijk tuinieren, het bevorderen van het recreatief medegebruik van de parken, onder meer door de aanleg van wandel- en fietspaden, het ter beschikking stellen van de clubhuizen voor sociaal-culturele activiteiten, voor moestuintjes voor buurtkinderen, zorghuisjes en het creëren van ontmoetingsplaatsen middels sport en spel.

Op onderdelen zijn door verschillende parken stappen gezet maar we moeten constateren dat over het algemeen genomen bovengenoemde punten nog onverminderd actueel zijn. Dat is deels terug te voeren op het ontbreken van financiële en ambtelijke ondersteuning door de gemeente voor de modernisering van de volkstuinparken zoals die door de gemeente in 2005 werd bepleit. Een extra reden is de crisisperiode waardoor het bouwprogramma vertraagde en de noodzaak om het bestaande groen in de stad collectiever in te zetten minder urgent was. Deels ook moeten we het onszelf aanrekenen. Als volkstuinparken hebben we te weinig ingespeeld op wat de buitenwereld van ons verwacht.

Stand van Zaken.

Amsterdam is de derde Gouden Eeuw ingegaan wordt wel gesteld. De stad werkt als een magneet op toeristen en (internationale) bedrijven, met in hun spoor hoogopgeleide binnen- en buitenlandse werknemers die zich al dan niet tijdelijk vestigen in de stad. Amsterdam wordt rijker, drukker en voller, met als gevolg dat de grond- en huizenprijzen de afgelopen jaren naar recordhoogten stegen. Het antwoord van Amsterdam is de grootste verdichtingsoperatie in zijn geschiedenis: de komende 20

jaar worden in totaal 230.000 woningen bijgebouwd in de regio Amsterdam.

In die bouwwoede dreigen de volkstuinparken ondergesneeuwd te raken. In recente stadsuitbreidingen als IJburg en Houthavens zijn geen nieuwe volkstuinparken opgenomen ondanks de stijgende vraag, getuige de ruim 5000 mensen die inmiddels op de wachtlijsten staan. De politiek-bestuurlijke interesse ging vooral uit naar verduurzaming en de verhoging van de kwaliteit van de grote stadsparken, naar meer groen in de buurt, het stimuleren van stadslandbouw en moestuintjes, het klimaatbestendig maken van de stad en het beter verbinden van het groen in de stad, zoals blijkt uit de Agenda Groen 2015-2018. Hoewel de volkstuinparken een belangrijke bijdrage leveren aan deze punten was daar in de nota nauwelijks aandacht voor.

Met het aantreden in 2018 van een nieuw college van B&W lijken de volkstuinparken terug in het politieke beeld, zoals onder meer bleek uit de unaniem gesteunde motie-De Heer, waarin het gemeentebestuur wordt opgeroepen uitvoering te geven aan de eerder genoemde gemeente-nota uit 2005. Uit gesprekken met de gemeente is ons gebleken dat, anders dan 14 jaar geleden, er nu wel degelijk druk op staat. De Bond onderschrijft de noodzaak snel met concrete plannen te komen. De gemeente zelf komt in 2020 met een groenvisie, inclusief ruimtelijke principes volkstuinparken.

In het in december 2018 door de bondsvergadering aangenomen visie-document is de noodzaak vastgesteld 'mee te bewegen met de drukte in de stad.'

Elk tuinpark, zo is vastgesteld, kiest zijn eigen weg naar het volkstuinpark 3.0, een park dat fungeert als het groene hart van de buurt. Voor het ene park zal de nadruk liggen op stilte, biodiversiteit en natuur, een ander park zal zich richten op de productie en verkoop van eerlijk voedsel, een derde op kunst, natuureducatie en/of activiteiten voor

specifieke doelgroepen, denk aan ouderen of zorgbehoevenden.

Belangrijk is dat de volkstuinparken gezamenlijk zorg dragen voor een divers en toegankelijk aanbod voor een diverse stad.

Op basis van dit visie-document is een rondgang gemaakt langs diverse tuinparken met de vraag hoe zij hieraan invulling denken te geven. Uit de rondgang bleek dat er voldoende waardevolle plannen en inspirerende ideeën leven, maar dat om uiteenlopende redenen de stap van plan naar uitvoering niet altijd even soepel verloopt.

Op het gebied van milieuvriendelijk tuinieren zijn grote vorderingen gemaakt, inmiddels zijn al 17 tuinparken in het bezit van het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren.

Veel tuinparken maken ook werk van een betere toegankelijkheid en meer openheid. Op enkele parken zijn huisjes opengesteld voor mensen met fysieke en/of psychische problemen en op weer andere parken worden lezingen en concerten georganiseerd voor de buurt of zijn moes- en schooltuinen gerealiseerd.

Maar tegelijk bleek uit de rondgang dat er nog veel vragen zijn over de route naar het volkstuinpark 3.0.

Vragen over de veiligheid op de tuinparken bijvoorbeeld. Of over mogelijk juridisch/fiscale belemmeringen bij het organiseren van semi-commerciële activiteiten, zoals een theehuis of bij verhuur van de kantine aan derden. Een regelmatig gehoorde tegenwerping was ook het tekort aan vrijwilligers om publieksactiviteiten te organiseren en te begeleiden. Zoals ook de vrees dat een verbreding van de activiteiten, gekoppeld aan een grotere openheid leidt tot aantasting van de kernkwaliteiten van de volkstuinparken: rust, natuur, stilte en het samen tuinieren. Wat dat laatste betreft: bij alle veranderingen zullen deze kwaliteiten centraal blijven staan. Niet alleen voor de tuinders, ook voor de stad en haar bewoners zijn ze van onschatbare waarde.

Over mogelijk juridisch/financiële consequenties, huurcontracten, zorgen over de openbare orde en veiligheid,

vragen over medegebruik, vrijwilligers, samenwerking met andere maatschappelijke organisaties, etc., etc. gaan we de komende maanden in gesprek met de volkstuinparken. In samenspraak met de gemeente/gemeenten zullen we proberen deze hobbels te slechten.

Volkstuinpark 3.0

In de zomer van 2017 vierde de Bond van Volkstuinders het honderdjarig bestaan. De nutstuinen voor behoeftige Amsterdammers groeiden uit tot groene, stedelijke oases voor alle Amsterdammers, Almeerders en Landsmeerders. Volkstuinparken staan voor natuur en biodiversiteit, voor het bevorderen van de sociale samenhang tussen generaties en tussen verschillende culturen en leefstijlen, voor het overbrengen van kennis van de natuur aan de jeugd, voor ontspanning gezondheid en plezier – de tuinparken leveren, kortom, al ruim een eeuw een moeilijk te onderschatten bijdrage aan het groene en sociale weefsel van de stad, een weefsel waar de stad bovendien nauwelijks omkijken naar heeft. De circa 300 ha (semi-) openbaar groen, vaak van hoge kwaliteit, wordt door (niet-geballoteerde) vrijwilligers piekfijn onderhouden.

Desondanks zijn de tuinparken niet onomstreden, in het verleden niet, denk aan de talloze parken die in de loop van de tijd zijn verplaatst, en ook nu moeten de tuinparken hun bestaan verdedigen tegen een omgeving die steeds hogere eisen stelt aan hen stelt.

Als Bond realiseren we ons dat we niet langer wegkomen met beloftes en mooie ideeën. Net als de gemeente Amsterdam wil de Bond graag op korte termijn concrete plannen zien van de volkstuinparken hoe zij hun parken maatschappelijk, sociaal, ecologisch beter willen verankeren in de buurt.

De Bond geeft met dit beleidsplan de contouren aan voor de volkstuinparken 3.0. Het is dus niet een in detail uitgewerkt plan, maar een stip aan de horizon, een starschot voor een nieuwe, robuuste toekomst van de volkstuinparken. Natuurlijk beseft de Bond dat de realisatie van het volkstuinpark 3.0 tijd vraagt, maar tegelijk kan niet genoeg worden benadrukt dat de komende maanden cruciaal zijn voor de volkstuinparken. De tijd dringt, de toekomst begint morgen.

Menig stadsbewoner ervaart het volkstuinpark als een gesloten bolwerk. Deels is dat terug te voeren op onbekendheid, te weinig mensen zijn op de hoogte van wat de volkstuinparken te bieden hebben. Maar de perceptie van volkstuinparken als gesloten bolwerken is niet alleen het gevolg van ontoereikende communicatie, de uitstraling van de parken, met hun hekken en poorten, draagt daaraan bij. Een belangrijke opgave voor de volkstuinparken is de zichtbaarheid te vergroten.

Openheid en toegankelijkheid is dan ook een van de belangrijkste opgaves voor de volkstuinparken 3.0. Het vergroten van de toegankelijkheid kan door meerdere opgangen te realiseren, die bij voorkeur aansluiten op bestaande wandel- en fietsroutes, zodat de tuinparken schakels gaan vormen in groene verbindingsroutes die lopen van buurttuinen tot in de groene scheggen.

Meer openheid betekent in letterlijke zin lagere tuinafscheidingen en minder hekken, in figuurlijke zin gaat het om openheid ten aanzien van de buurt. Voor het ene park kan dat door het organiseren van lezingen, een kunstroute, workshops en educatieprojecten. Andere parken lenen zich wellicht meer voor picknick-/ speelplaatsen, en sportfaciliteiten. Weer andere parken stellen hun verenigingsgebouw open voor buurtactiviteiten, variërend van buurtvergaderingen en klaverjas- en filmavonden tot kookcursussen met op de tuin geteelde groenten en kruiden.

Of richten zich op zaken die direct met natuur en ecologie verbonden zijn, denk aan een vlindertuin, bijenkasten, een kinderboerderij, een pluktuin, een cursus snoeien of organiseren juist activiteiten gericht op specifieke doelgroepen als ouderen en mensen met een fysieke en/of psychische handicap, middels bijvoorbeeld kleinere tuinen, en zorghuisjes.

Aan de volkstuinparken zelf de keuze waar hun voorkeuren liggen, wat uiteraard mede ingegeven is door de ligging en de aard van het tuinpark.

De Bond fungeert in dit proces als aanjager, klankbord en lobbyist. We inventariseren, bundelen en verspreiden waardevolle plannen en bewaken de kernkwaliteiten van de tuinparken.

Onvermijdelijk zullen tijdens dit traject ook aanpassingen van de statuten en reglementen noodzakelijk blijken te zijn, bijvoorbeeld waar het gaat om medegebruik, verhuur aan derden en vrijwilligersbeleid. Vanzelfsprekend gebeurt dit in samenspraak met de leden.

Daarnaast voert de Bond overleg met de gemeenten over de noodzaak van langjarige, uniforme huurcontracten, mede gezien de forse investeringen in tijd en geld die nodig zullen zijn voor de transformatie van de volkstuinparken. Tevens zullen ook zaken als het gebruik van het verenigingsgebouw voor semi-commerciële activiteiten en bijvoorbeeld de toestemming een theehuisje of ijstentje te openen aan de orde zullen komen. Uiteraard gaan we in deze gesprekken ook in op problemen aangaande veiligheid en het dreigende tekort aan vrijwilligers. Een nadrukkelijk punt van aandacht is ook de slechte grondwaterkwaliteit van de tuinparken die niet op het riool zijn aangesloten. Het is noodzakelijk een oplossing te vinden voor deze parken voor de afvoer van vervuild water en voor alle parken geldt het verbeteren van de grondwaterkwaliteit in het algemeen.

Maar bovenal zullen we in de gesprekken met de gemeenten het moeilijk te onderschatten belang benadrukken van de volkstuinparken voor een gezonde, duurzame stad.

Amsterdam heeft stevige ambities op het gebied van klimaatbestendigheid, biodiversiteit, groen en gezondheid. De volkstuinparken spelen nu al een belangrijke rol bij het realiseren van deze ambities, voor de volkstuinparken 3.0 geldt dit nog in versterkte mate.

De Bond realiseert zich ten volle dat de noodzakelijke cultuuromslag tijd vergt. Het is een intensief, langjarig traject dat de nodige inzet en betrokkenheid van de volkstuinparken én van de gemeente vraagt. Maar het is het waard, een mooie, inspirerende toekomst lonkt voor de volkstuinparken 3.0. Op naar de volgende 100 jaar.

De Bond van Volkstuinders:

De Bond van Volkstuinders is een vereniging van 6000 leden verdeeld over 29 volkstuinparken, waarvan er 24 in Amsterdam zijn gesitueerd, 3 in Ouderkerk a/d Amstel, 1 in Landsmeer en 1 in Almere. De totale oppervlakte bedraagt ruim 275 ha (2.753.000 m²) waarop de leden tuinieren. Inmiddels hebben meer dan 5.000 personen zich als aspirant-lid ingeschreven en zich op de wachtlijsten van diverse tuinparken laten plaatsen. De Bond huurt alle gronden rechtstreeks van de lokale overheden en geeft deze in gebruik aan zijn leden. De Bond kent op dit moment 3 soorten tuinparken: 23 verblijfsrecreatieve tuinparken - met mogelijkheid tot overnachting van 1 april tot 1 oktober-, 3 dagrecreatieve tuinparken – sier- en/of moestuinen met of zonder huisje/schuurtje/kas - en 3 nutstuinparken – veelal kleine moestuinen met of zonder een klein schuurtje/kas. De vereniging Bond van Volkstuinders is als rechtspersoon ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40532576. De volkstuinparken, afdelingen genoemd, hebben geen zelfstandige rechtsbevoegdheid. De Bond van Volkstuinders is lid van het AVVN (de landelijke organisatie voor hobbytuinders)